

A GYÖNGYTYÚK EREDETE, HÁZIASÍTÁSA ÉS ELTERJEDÉSE

A gyöngytyúk (*Numida meleagris*) az abesszíniai, vagy közönséges gyöngytyúktól származik, a vadon előforduló különböző színváltozatok nem képeznek külön fajokat. Eredeti hazájában, Nyugat-Afrikában és Madagaszkár szigetén a gyöngytyúk családok 15–20 egyedből álló csapatokba verődve cserjés-bozotos területeken barangolnak. A vad gyöngytyúk törzse fejlett, zárt, vízszintes. Apró, csupasz fejét jellegzetes sisaktaréj ékesíti. Háta félgömböszzerűen domborodó, farka ék alakban hegyesedik. Dús tollazata sötét alapon világosan pettyezett. A kakasok nem viselnek sarkantyút. A fehér-, krém-, sárga-, tarka- és ibolyaszínű változatok vadon is előfordulnak.

A gyöngytyúk az egyetlen baromfifaj, melyet nem eredeti hazájában domesztikáltak. Egy Földközi-tenger melléki kultúra (egyesek szerint Egyiptom) földművelő népe háziasította i. e. 1000 körül. Az ókori görögöknél már háziállat volt és áldozati célra tenyésztették. A monda szerint a gyöngyözöttség Meleagros király nővérének megszilárdult könnycseppjeitől ered, amelyeket fivére halálakor ontott. Állítólag ezért nevezte *Arisztotelész* ezt az állatot *Meleagris*-nak. A pun háborúk idején a gyöngytyúk a Római Birodalomba is eljutott, ahol "afrikai madár" néven ismerték. Húsa és tojása a római lakomák csemegéje volt. Ábrázolása római fürdők mozaikján és egy pompeji freskón megmaradt.

A domesztikáció hatására a gyöngytyúk valamivel nagyobb testűvé vált, ettől eltérően alig változott. Ennek oka lehet a faj kistökű változékonysága, a valószínűleg monofiletikus szár-

Kékesszürke gyöngytyúk kakas (festmény)

Forrás: Unser Hausgeflügel I., 1925

mazása, a viszonylag késői domesztikálása és az a tény, hogy tenyésztésével kevesen foglalkoztak.

A gyöngytyúk 1500 táján került Európába, magyarországi megjelenése pontosan nem ismert. *Krenedits Ödön* 1920-ban ezt írja róla: "Mi a gyöngytyúkot úgy, mint a pávát, díszmadárként tartjuk. Pedig kellemtelen hangjuk ugyan nem díszes. Ámde a gyöngytyúknak haszna nem is díszes voltában, hanem tojásai-

ban, húsában és tollában rejlik. Erre azonban a magyar gazda eddig nem sokat adott, de annál többre becsülte az olasz, angol és francia." A 20. században már hazánkban is tenyésztettek gyöngytyúkot, feltehetően azonban sokkal korábban honosodott meg, ezért régen honosulnak tekintjük. A legelterjedtebb színváltozat a kékesszürke vagy hagyományos, kisebb mértékben a fehér színű változat volt. Az egyéb hazai

színváltozatok (sávozott, ezüstszürke, barnásszürke, tarka, keselyűgyöngytyúk) gazdasági jelentősége kisebb volt, inkább sportcélból tenyésztették.

Magyarország az 1970-es években a gyöngytyúk tenyésztés és árutermeles terén Európa élvonalába került. A tenyésztés és szaporítás központja a Hortobágyi Állami Gazdaság volt, az árutermelesben több hazai mezőgazdasági üzem vett részt. Az 1980-as évektől a gyöngytyúk tenyésztése visszaszorult, ma már csak génrezervként fenntartott állományokkal rendelkezünk. A Hortobágyi Állami Gazdaság állományát H-1/5 néven

elismert fajtaként a jogutód Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Kht. tartja fent. A fajtát egy Hortobágy környékén összegyűjtött kékesszürke gyöngytyúk állományból nemesítették. Az eredeti kiinduló állomány *hortobágyi kékesszürke gyöngytyúk* néven ma is létezik, tenyésztője a hortobágyi Kékestanya Bt. A KÁTKI az 1990-es évek elején kezdte gyöngytyúk génbanki programját. A hazánkban honos fajtváltozatokat alföldi tanyákon gyűjtötték össze. Jelenleg a KÁTKI baromfi génbankjában a gyöngytyúk négy színváltozata (fehér, szürke, kékesszürke, tarka) szerepel. A tarka

és bronzszínű változat állományának kialakításával Fehér Sándor, tápiógyörgyei tenyésztő foglalkozik.

A gyöngytyúk nagyon értékes, ízletes húsu baromfiféle. A 20. század első felében külföldre megfojtva, vadmadárként szállították. Tojástermelését április végén kezdi, évente 60–80 db tompa fényű, szürkés héjú, 50 g körüli tojást tojik. Szeret rejtve tojni. Tojásainak héja vastag, ezért hosszabb ideig eltartható. Nagyon edzett, veszekedő, vad természetű, kitűnő élelemkereső és rovarirtó baromfiféle, ezért szabad tartásban, az ökológiai gazdálkodásban kiválóan hasznosítható.

SZALAY ISTVÁN

Sajtófigyelő

A KETRECSÚRÚSÉG HATÁSA A GYÖNGYTYÚKOK TOJÓTELJESÍTMÉNYÉRE

A kísérlet célja a ketrecsűrűség hatásának felmérése volt a gyöngytyúk tojástermelésére, takarmányfogyasztására, tojás- és testsúlyára és mortalitására. A felmérést áprilistól júniusig terjedő időszakban végezték.

Százhusz 60 hetes korú, gyöngyszürke gyöngytyúkot egyedi jelzéssel láttak el, megmérték, és véletlenszerű kiválasztással három csoportba sorolták őket; csoportonként 20 állatot egyesével (D1 csoport), kettesével (D2 csoport), illetve hármassal (D3 csoport) helyeztek olyan ketrecekbe, amelyek egyformán 30,5 x 45,7 x 45,7 cm méretűek voltak. Az állatok 16,5% nyersfehérje tartalmú tápot fogyaszthattak, önitatóból ittak, légkondicionált helyiségben voltak, és naponta 16 órás megvilágítás mellett termeltek. Az adatokat ANOVA statisztikai módszerrel, ketrecenként elemezték. A ketrecenkénti tojástermelés szignifikánsan ($P < 0,05$) alacsonyabb (0,45 tojás/nap) volt a D3 csoportban, összehasonlítva a D2 és D1 csoportok termelésével (0,58 illetve 0,59 tojás/nap). A tojássúlyt a ketrecsűrűség nem befolyásolta szig-

nifikáns mértékben. A napi testsúlygyarapodás a D1, D2 és D3 csoportokban 0,011, 0,018 illetve 0,013 g/ketrec volt, tehát a ketrecsűrűség ezt sem befolyásolta. A napi takarmányfogyasztás 10,4, 10,8 és 9,6 g/ketrec volt átlagosan egy gyöngytyúkra vonatkoztatva, tehát nem különbözött az eltérő tartási sűrűségeknél. Az egy tojás termeléséhez szükséges takarmány mennyisége viszont 17,9, 18,3 és 21,2 g volt ketrecenként a D1, D2 és D3 csoportban. A testsúlygyarapodásra fordított takarmány átlagosan 942, 600, illetve 735 g volt ketrecenként a D1, D2 és D3 csoportokban, 1 g testsúlyra vonatkoztatva. A csoportonkénti mortalitási arány szignifikánsan nem különbözött.

POULTRY SCI. ASS. – 91. ANNUAL MEETING
ABSTRACT NO. 421.– 2002. SUPPL. 1. 98.

DR. PAPP M.